

Uskottavuuskuilun umpeen kurominen: Disinformaation ja digitaalisen luottamuksen kehityksen kartoittaminen

'Uskottavuuskuilun umpeen kurominen: Disinformaation ja digitaalisen luottamuksen kehityksen kartoittaminen' on laadittu Horizon Europe -ohjelman FERMI -hankkeen (Fake nEws Risk MItigator, projekti nro 101073980) yhteydessä. FERMI-hankkeessa tutkitaan disinformaation ja valeuutisten juurisyitä, leviämistä ja vaikutuksia sekä pyritään torjumaan niitä.

Nämä koulutusmateriaalit pohjautuvat ensisijaisesti FERMI-hankkeen päätöswebinaarin "How Disinformation Evolves Narratives, Digital Influence, and Trust" 10.09.2025, järjestäjänä CONVERGENCE antimiin. Webinaarin puhujina toimivat Katerina Beli (tutkimusassistentti ja viestintäpäällikkö, The Lisbon Council) sekä Dr. Sofia Tipaldou (kansainvälisten suhteiden apulaisprofessori, Panteionin yhteiskunta- ja valtiotieteellinen yliopisto). Heidän panoksen on tunnustettu ja niihin on viitattu kauttaaltaan tässä tekstissä.

Tämän materiaalin tavoitteena on kartoittaa disinformaation muuttuvaa dynamiikkaa sekä tutkia, miten uskottavuus, luottamus ja legitiimiys rakentuvat, miten niistä kiistellään ja miten ne muokkautuvat digiajassa. Tarkastelemalla sekä disinformaation elinkaarta että FERMI-hankkeen teknologista viitekehystä korostamme, miten monitieteinen lähestymistapa – yhdistäen tekoälyn, käyttäytymistieteen ja sosioekonomisen analyysin – voi kuroa umpeen uskottavuuskuilua ja vahvistaa resilienssiä eurooppalaisissa yhteiskunnissa.

Nämä materiaalit täydentävät aiempia FERMI-sarjoja "Navigating Disinformation: A Comprehensive Guide" ja "Digital Trust: A Practical Path to Combating Disinformation and Fostering Resilience" laajentamalla keskustelua narratiivisen manipuloinnin ja julkisen luottamuksen vuorovaikutukseen.

"Disinformaatio ei vain vääristä faktoja; se saa ihmiset liikkeelle."
(FERMI-webinaari, 2025)

PARTNERS

SECTION 1: DISINFORMAATION YMMÄRTÄMINEN – KÄSITTEET JA KONTEKSTI

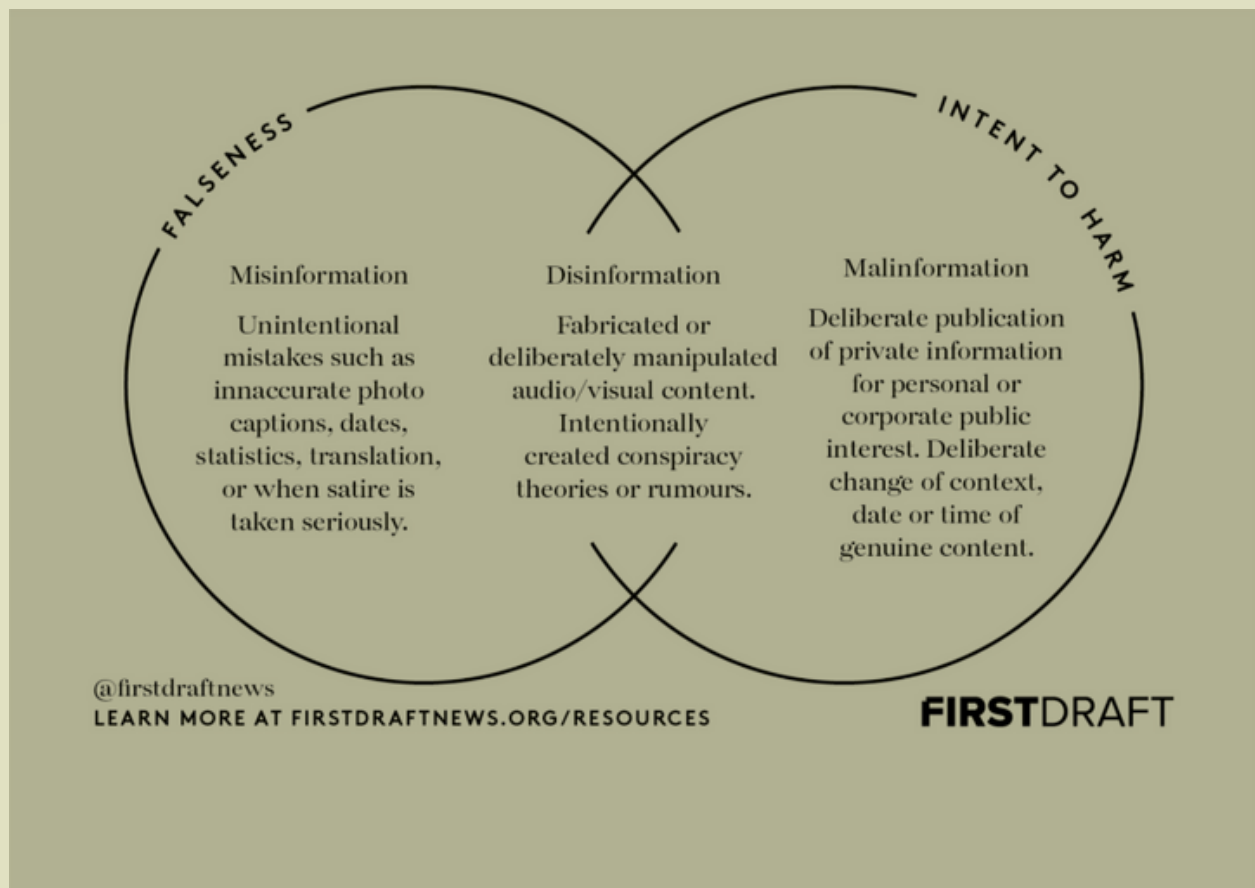
Kuten Dr. Sofia Tipaldou webinaarissa painotti, disinformaatio ei ole yksittäinen virheellinen julkaisu, vaan strateginen prosessi. Sitä luodaan tarkoituksella harhauttamaan, manipuloimaan tai polarisoimaan, usein hyödyntämällä tunteisiin ja ideologioihin liittyviä haavoittuvuuksia. Vaikutusten ymmärtämiseksi on tarkasteltava laajempaa ”informaatiohäiriön” (information disorder) käsitettä – miten tietoa nykyään luodaan, jaetaan ja vastaanotetaan digitaaliaikana, jossa misinformaatio, disinformaatio ja malinformaatio kietoutuvat yhteen ja kehittyvät.

Miksi puhumme ”informaatiohäiriöstä” emmekä ”valeuutisista”?

”Valeuutinen” -termi on harhaanjohtava ja politisoitunut. Suuri osa ongelmallisesta sisällöstä ei ole uutisia lainkaan (esim. huhut, meemit, manipuloidut kuvat, kohdennetut mainokset). Jotkin sisällöt sekoittavat todenperäisiä elementtejä harhaanjohtavaan asiayhteyteen, ja lisäksi valeuutiset-termiä käytetään usein mustamaalaamaan luotettavaa journalismia. Informaatiohäiriö on tarkempi ja kattavampi linssi nykypäivän monimutkaiseen informaatioympäristöön.

Keskeiset termit (webinaarin mukaan):

- **Misinformaatio:** virheellinen tai epätarkka tieto, jota jaetaan ilman tarkoitusta johtaa harhaan.
- **Disinformaatio:** väärä tai harhaanjohtava tieto, jota jaetaan tarkoituksellisesti harhauttamis- tai manipulointitarkoituksessa.
- **Malinformaatio:** tosiasiallinen tieto, jota käytetään vahingollisella tavalla (esim. asiayhteydestä irrotettuna ”aseena” toista vastaan).

Dis- ja misinformaation lajit

Claire Wardlen taksonomian mukaan (First Draft 2017–2019) mis- ja disinformaatio asettuvat jatkumolle sen mukaan, missä määrin harhauttaminen on tahallista ja kuinka haitallisia vaikutuksia sisällöllä on. Tässä viitekehyksessä erotellaan useita muotoja, mukaan lukien:

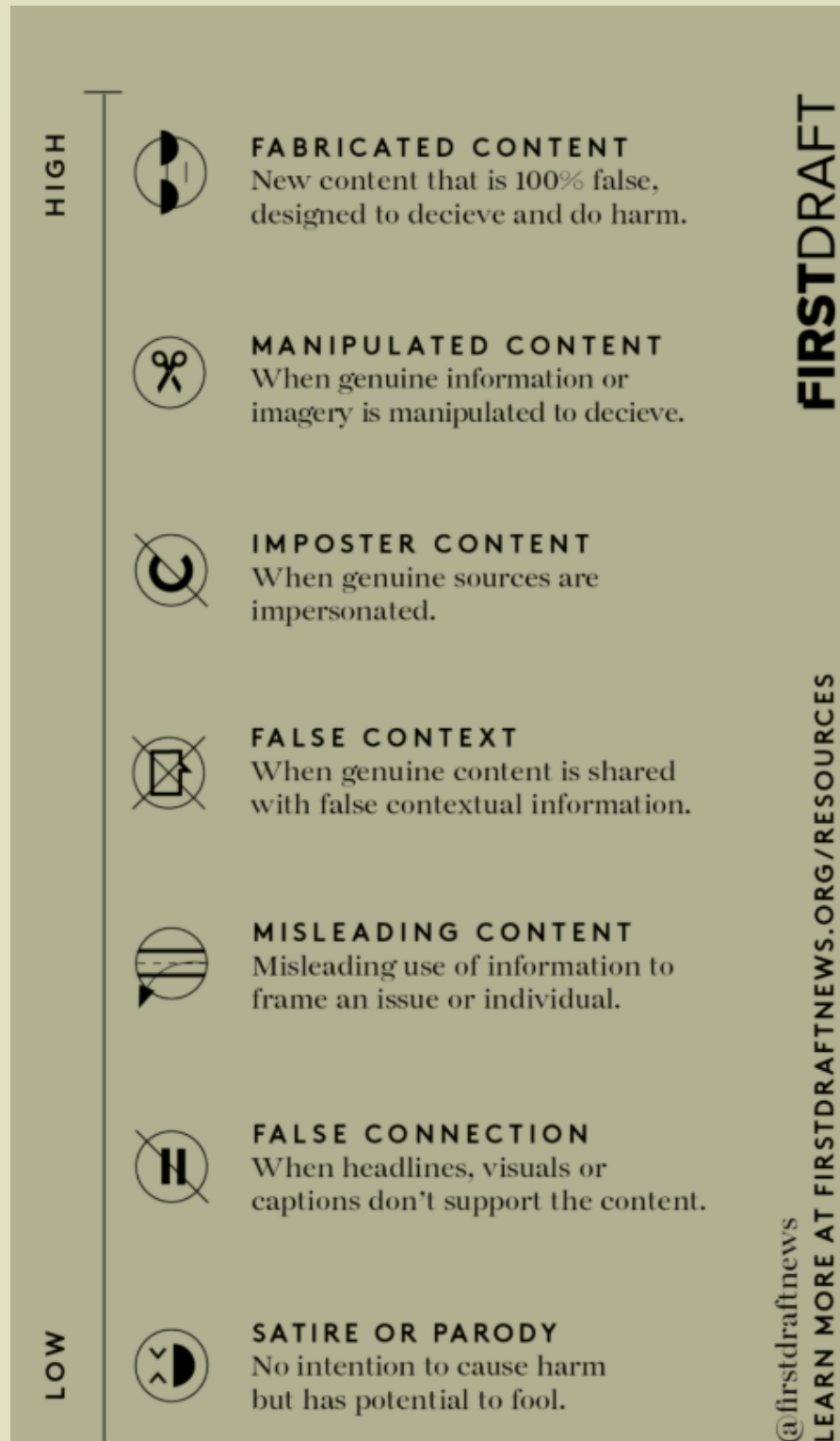
- **satiiri tai parodia,**
- **ristiriitainen sisältö** (esim. otsikon tai kuvan ja varsinaisen sisällön välinen epäsuhta),
- **harhaanjohtava sisältö,**
- **väärä konteksti** (aito sisältö jaettu harhaanjohtavien saatesanoin),
- **huijarisisältö** (luotettavaksi esitetyn tahon tai lähteen jäljittely),
- **manipuloitu sisältö** sekä
- **väärennetty sisältö.**

Näiden kategorioiden tunnistaminen auttaa analyytikoita ja kansalaisia huomaamaan manipulointitekniikat, arvioimaan sisältöjen tarkoitusperiä ja reagoimaan tarkoituksenmukaisesti muuttuvassa informaatioekosysteemissä.

Miksi tämä on tärkeää?

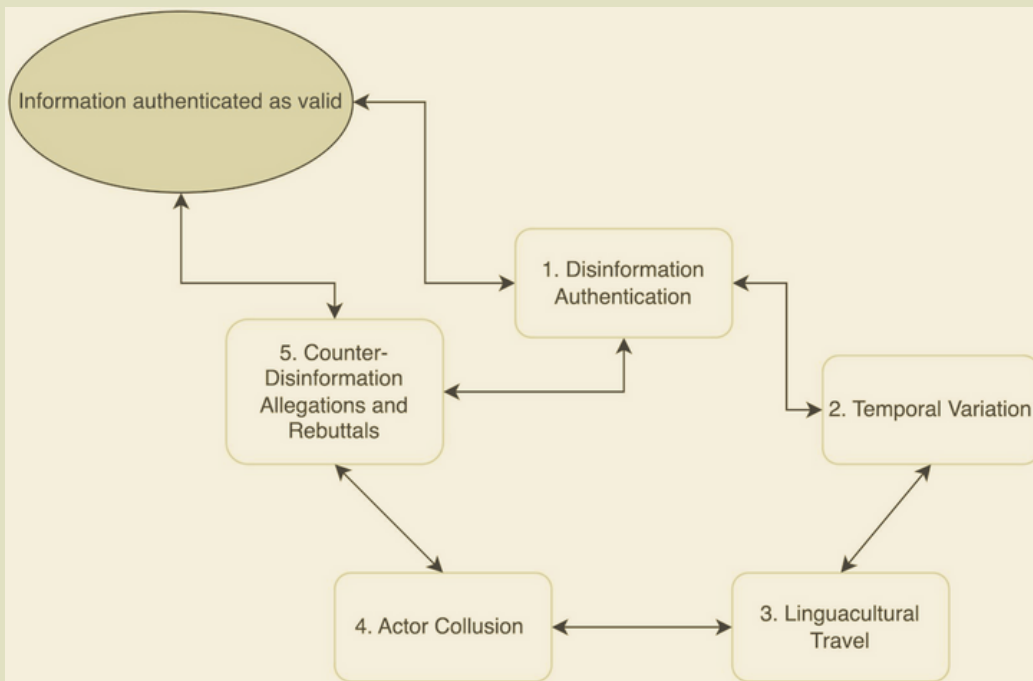
Disinformaatio toimii järjestelmänä, jossa yhdistyvät narratiivinen kehystys, median manipulointi ja valikoiva vahvistaminen poliittisten, taloudellisten tai ideologisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Siksi ilmiötä on tutkittava ekosysteeminä, ei yksittäisinä julkaisuina.

Tästä näkökulmasta päästään suoraan webinaarin seuraavaan osioon, jossa Sofia Tipaldou esitteli disinformaation elinkaaren mallin – prosessimallin, joka havainnollistaa, miten valheelliset narratiivit kehittyvät ja säilyvät.

SECTION 2: DISINFORMAATION ELINKAARI – VIISI TOISIINSA LIITTYVÄÄ VAIHETTA

Dr. Sofia Tipaldoun esittelemä **Disinformation Life-Circle** (Tolz, Hutchings, Kazakov & Tipaldou, 2025) on prosessiin keskittyvä malli, joka kuvaa, kuinka disinformaatio kehittyy validoinnin, muuntelun ja kiistelyn syklin kautta informaatioekosysteemeissä. Disinformaation elinkaari koostuu viidestä toisiinsa kytkeytyvästä vaiheesta, jotka selittävät, miten valheelliset tai harhaanjohtavat narratiivit muovautuvat ja pitävät pintansa:

- **Disinformaation todentaminen:** Prosessit ja käytännöt, joilla toimijat esittelevät, leimaavat tai "todistavat" valikoituja sisältöjä uskottaviksi, pohjustaen niiden laajempaa omaksumista.
- **Ajallinen muuntelu:** Sama narratiivi muuttua muotoaan ajan myötä – sitä ajastetaan uudelleen, kehystetään toisella tavalla tai päivitetään valikoidusti – sopimaan uusiin tapahtumiin ja säilyttämään ajankohtaisuutensa.
- **Kielellis-kulttuurinen leviäminen:** Narratiivit siirtyvät kielestä ja kulttuurista toiseen, omaksuen matkallaan paikallisesti merkityksellisiä vihjeitä, metaforia ja kehyksiä.
- **Toimijoiden yhteistyö:** Julkaisualustojen, medioiden, vaikuttajien ja yhteisöjen (joko virallinen tai epävirallinen) yhteistyö, joka kasvattaa disinformaation näkyvyyttä ja vahvistaa sen näennäistä legitimiyyttä.
- **Disinformaationsyytökset ja vastineet:** Syytösten ja vastausten syklit, joissa osapuolet syyttävät toisiaan disinformaation levittämisestä ja esittävät vastaväitteitä. Paradoksaalisesti tällainen kiistely voi entisestään levittää ja vakiinnuttaa alkuperäistä valheellista narratiivia entistä laajemmalle.

SECTION 3: TAPAUSTUTKIMUKSIA – KREMLIN STRATEGIA JA EU:N VUODEN 2024 VAALIT

Dr. Sofia Tipaldoun empiirinen tutkimus, joka esitettiin FERMI-webinaarissa, tarkasteli Venäjä-mielisten mediatoimijoiden koordinoituja digitaalisia strategioita vuoden 2024 Euroopan parlamentin vaalien alla. Tämä tapaus havainnollistaa, miten disinformaation elinkaarimalli toimii käytännössä: se paljastaa verkostomaisen vaikutusjärjestelmän, joka nojaa toistoon, ristiinviittauksiin ja kielelliseen mukautumiseen uskottavuuden ylläpitämiseksi ajan myötä.

Havaintoja tapaustutkimuksesta: Mediakanavat kuten Voice of Europe (VoE), RRN, Pravda ja FranceetEU toimivat keskeisinä solmukohtina laajemmassa media- ja vaikuttajaverkostossa. Nämä toimijat yhdistelivät autenttista, puoliautenttista ja seipettyä sisältöä hämärtäen journalismin, mielipiteen ja propagandan rajapintoja muokatakseen mielikuvia Euroopan politiikasta, identiteetistä ja moraalista.

Tyypillisiä piirteitä olivat:

- Läntisten medioiden ristiinviittaukset uskottavuuden luomiseksi – usein ilman asianmukaista lähdeviitettä.
- Valheelliset sitaatit valtamediasta: esimerkiksi oikean uutisartikkelin viitteiden korvaaminen venäläislähtöisillä lähteillä (kuten TASS, RT tai RIA Novosti) antamaan väärää uskottavuutta.
- Laaja hyperlinkkien verkosto äärioikeistolaisen, ääriivasemmistolaisen ja salaliittosivustojen välillä, mikä loi harhaanjohtavan itseään vahvistavan todentamisen verkon.
- Temaattinen kehystys, joka korostaa itsemääräämisoikeutta, nationalismia ja yhteiskunnan ”moraalista rappiota”, ja joka on suunniteltu vetoamaan tunnepohjaisesti yli ideologisten jakolinjojen.

Linkkien analyysi (backlink-analyysi) osoittaa, että näitä narratiiveja vahvistivat sekä ääriyhmien että vaihtoehtomedioiden ekosysteemit. Tuloksena syntyi kaikukammioita, joissa vastakkaisilla laidoilla olevat yhteisöt tahattomasti vahvistivat ja toistivat yhteistä disinformaatiota. Nämä havainnot kuvaavat, miten disinformaatio hyödyntää verkostojen logiikkaa: se nojaa näkyvyyteen, toistoon ja ideologiset rajat ylittävään yhteistyöhön pikemminkin kuin johdonmukaiseen ideologiaan.

SECTION 4: FERMI-LÄHESTYMISTAPA – HOLISTINEN ANALYYSI JA TEKOÄLYTYÖKALUT

Katerina Belin esittelemänä FERMI-hanke vastaa disinformaation monimutkaisuuteen kokonaisvaltaisella, poikkitieteellisellä viitekehyksellä, joka yhdistää tekoälyn, käyttäytymisprofiiloinnin sekä sosioekonomisen data-analyysin.

Tavoitteet:

- Tukea Euroopan lainvalvontaviranomaisia ja sidosryhmiä disinformaatiouhkien havaitsemisessa, analysoinnissa ja lieventämisessä.
- Ennakoida ja kartoittaa disinformaation potentiaalisia offline-seurauksia, kuten ekstremismia, viharikoksia ja luottamuksen rapautumista.
- Kehittää ja jakaa koulutusmateriaaleja digitaalisen luottamuksen ja resilienssin vahvistamiseksi ympäri Eurooppaa.

Keskeiset moduulit ja tuotokset:

- Disinformaation lähteiden ja leviämisen analysointityökalu – tunnistaa disinformaatiokampanjoiden alkuperän, kulkureitit ja laajuuden.
- Tunnesävyjen analyysimoduuli – seuraa viestinnän emotionaalisia sävyjä ja yleisön reagoitimalleja.
- Dynaamisten virtojen mallintaja – ennustaa, miten verkossa leviävät narratiivit voivat johtaa reaali maailman riskeihin.
- Käyttäytymisprofiili- ja sosioekonominen analyysi – arvioi yhteisöjen haavoittuvuuksia ja alttiuksia disinformaatiolle.
- Yhteisöjen resilienssimalli – mittaa yhteisöjen toipumiskykyä kriiseistä ja luottamuksen rakentamispotentiaalia.
- Parvioppimismoduuli – hajautettu tekoälyjärjestelmä, joka mahdollistaa tietosuojatun yhteistyön lainvalvontaviranomaisten kesken.

Näiden moduulien avulla FERMI mahdollistaa moniulotteisen reagoitokyvyn, joka huomioi sekä disinformaation digitaaliset että yhteiskunnalliset ulottuvuudet.

Dublinin mellakat (23. marraskuuta 2023)

Webinaarissa korostettiin myös sitä, että disinformaation seuraukset ulottuvat pitkälle digitaalisen maailman ulkopuolelle. Dublinin mellakat marraskuussa 2023 nostettiin esiin räikeänä esimerkkinä siitä, miten verkossa levinneet valheelliset narratiivit voivat kärjistyä offline-maailmassa levottomuuksiksi ja väkivallaksi. Tapaus havainnollistaa, millaisia konkreettisia riskejä disinformaatio voi aiheuttaa demokraattiselle vakaudelle ja yleiselle turvallisuudelle. FERMI:n viitekehys vastaa tähän lainvalvonnan haasteeseen auttamalla viranomaisia tunnistamaan varhaiset varoitusmerkit eskaloitumisesta, arvioimaan yhteisöjen haavoittuvuuksia sekä vahvistamaan yhteiskunnan resilienssiä dataan perustuvan ennaltaehkäisyn ja koordinoitun reagoinnin avulla.

TAPAHTUMA:

23.11.2023 Dublinissa mies hyökkäsi kolmen lapsen ja yhden aikuisen kimppuun koulun edustalla. Tapaus oli sinänsä traaginen, mutta siitä kehkeytyi katastrofaalinen, kun hyökkääjän taustasta alkoi levitä verkossa perättömiä tietoja.

VALHEELLINEN NARRATIIVI:

Jo muutamassa tunnissa sosiaalisessa mediassa ja keskustelufoorumeilla alkoi kiertää vääriä väittämiä, joiden mukaan hyökkääjä olisi ollut maahanmuuttaja tai turvapaikanhakija. Nämä väitteet eivät perustuneet mihinkään viralliseen tietoon, mutta ne esitettiin faktoina ja provosoivin saatesanoin, esimerkiksi: "taas yksi esimerkki siitä, miten Irlannin maahanmuuttopolitiikka on epäonnistunut" tai "mitä muutakaan voi odottaa, kun päästetään tuollaisia ihmisiä maahan?"

LEVIÄMINEN:

Valheellinen tarina levisi nopeasti:

- Äärioikeistolaiset some-tilit ja Telegram-kanavat jakoivat väitettä.
- Verkkoyhteisöt ja keskustelupalstat toistivat sitä.
- Koordinoidut jakokampanjat loivat valheellista vaikutelmaa laajasta yksimielisyydestä.
- Narratiivi hyödynsi ennestään olemassa olevaa jännitteistä ilmapiiriä Irlannin maahanmuuttopolitiikan ympärillä.

Dublinin mellakat (23. marraskuuta 2023)

REAALIMAILMAN SEURAUKSET:

Jo samana iltana Dublinissa roihahti laajoja mellakoita, erityisesti keskustassa. Väkivaltaisuuksiin sisältyi:

- julkisen omaisuuden tuhoamista
- ajoneuvojen (mm. linja-autojen) polttamista
- yrityksiin kohdistuvia hyökkäyksiä
- mellakointia poliisia vastaan
- useiden sivullisten ja viranomaisten loukkaantumisia.

Dublinin kaupunginvaltuusto arvioi myöhemmin vahinkojen arvoksi noin 20 miljoonaa euroa.

MITÄ TAPAUKSESTA OPIMME?

- Leviämisnopeus vs. totuuden nopeus: Valheellinen tieto levisi tunneissa, kun taas viranomaisten oikaisut tulivat paljon hitaammin ja tavoittivat huomattavasti vähemmän ihmisiä.
- Olemassa olevien jännitteiden hyväksikäyttö: Disinformaatio ei sinänsä luonut maahanmuuttovastaisuutta Irlannissa – se hyödynsi jo valmiiksi kyteviä pelkoja ja ennakkoluuloja.
- Todelliset seuraukset: Tapaus osoittaa, ettei disinformaatio ole pelkästään verkon ilmiö. Se voi johtaa suoraan väkivaltaan, taloudellisiin vahinkoihin ja yhteiskunnalliseen haittaan.
- Korjaamisen vaikeus: Vaikka valheellinen tarina kumottiin virallisesti myöhemmin, monet mellakoihin osallistuneet tai niitä sympatisoineet uskoivat yhä alkuperäiseen väärään väittämään tai oikeuttivat tekonsa sen perusteella.

SECTION 5: USKOTTAVUUS, LEGITIIMIYS JA LUOTTAMUSKUILU

Uskottavuuskuilu (Aikaterini Belin mukaan)

Määritelmä: Määritelmä: Uskottavuuskuilu on kasvava ero sen välillä, mitä kansalaiset kokevat luotettavaksi ja mitä instituutiot (esim. hallitus, media, tiede) pitävät legitiiminä ja todenperäisenä.

Miksi ilmiö on merkittävä?

Disinformaatio käyttää hyväkseen tätä kuilua:

- Tunne vs. todistusaineisto: Valeuutiset suosivat tunteisiin vetoamista faktojen sijaan ja identiteettipohjaisia vihjeitä asiantuntemuksen sijaan.
- Yksinkertaistus vs. monimutkaisuus: Tarjotaan yksinkertaisia tarinoita monimutkaisista ilmiöistä – selkeitä syyllisiä ja helppoja vastauksia – monimutkaisen todellisuuden sijaan.
- Nopeus ja näyttävyyys vs. varmistus: Maksimoidaan informaation leviämisen nopeus ja spektaakkelimaisuus, kun taas tietojen tarkistaminen ja todentaminen jäävät jalkoihin.
- Keinotekoinen aitous: Hyödynnetään tekoälyn tuottamaa ja manipuloitua sisältöä aitouden jäljittelemiseksi laajamittaisesti.

Seuraukset

Kun kuilu kasvaa, luottamus pirstaloituu. Instituutioiden viesteihin suhtaudutaan yhä skeptisemmin, ja harhaanjohtavat narratiivit leviävät ja niitä jaetaan entistä helpommin. Tätä dynamiikkaa ylläpitää narratiivien jatkuva vuorovaikutus: jokainen valheellinen väite synnyttää reaktioita ja vastaväitteitä, mikä puolestaan lisää alkuperäisen narratiivin näkyvyyttä. Tässä mielessä disinformaatio ei ole yksisuuntainen viesti, vaan jatkuva dialogi – palautesilmukka, joka hämärtää totuuden rajoja ja horjuttaa julkista luottamusta.

FERMI-hankkeen menetelmät tarjoavat työkaluja kartoittaa näitä uskottavuuden ja legitiimiyden ketjuja, jäljittämällä kuinka tunteiden manipulointi, identiteettipolitiikka ja digitaalisen vahvistamisen mekanismit muokkaavat käsityksiämme luotettavuudesta.

“Uskottavuus ei synny julistamalla; se ansaitaan johdonmukaisuudella ja avoimuudella.”

(FERMI-webinaari, 2025)

SECTION 6: HENKILÖKOHTAINEN TYÖKALUPAKKISI – NÄIN REAGOIT FIKSUJEN KÄYTÄNTÖJEN AVULLA

Kuten Katerina Beli webinaarissa korosti, disinformaation torjuminen vaatii institutionaalisten suojatoimien lisäksi yksilöllistä valveutuneisuutta. Digitaalinen luottamus alkaa jokapäiväisistä valinnoista, joita me jokainen teemme verkossa tietoa kuluttaessamme, tulkitessamme ja jakaessamme.

Belin huomioista kriittisen ajattelun, vastuullisen teknologian käytön ja kansalaisten aktiivisen roolin tärkeydestä inspiroituneena tämä osio kokoaa käytännön ohjeita.

Vaikka rakenteelliset toimet ja tekoälypohjaiset tunnistusjärjestelmät ovat yksi osa ratkaisua, myös yksilöiden toiminta muokkaa kollektiivisesti informaatioekosysteemiä.

Pysähtymällä ennen reagoimista, kyseenalaistamalla tunteisiin vetoavan sisällön ja varmistamalla tiedon luotettavuuden me kaikki voimme edistää luotettavampaa digitaalista tilaa. Seuraavat ehdotukset tarjoavat yksinkertaisia ja konkreettisia tapoja soveltaa digitaalista lukutaitoa arjessa.

STOP-menetelmä: pysähdy ennen kuin jaat

Kun kohtaat tietoa verkossa – etenkin jos se yllättää, suututtaa tai herättää voimakkaita tunteita – käytä STOP-menetelmää ennen kuin reagoit tai jaat eteenpäin:

S - STOP - (Pysähdy).

Pysähdy hetkeksi ennen tunnepohjaista reaktiota tai jakamista. Luontainen impulssimme shokeeraavan tiedon nähdessä on usein jakaa se heti. Vastusta tätä välitöntä halua.

T - THINK - (Ajattele).

Kysy itseltäsi kriittisiä kysymyksiä:

- Kuka on tämän sisällön tekijä?
- Miksi se on luotu?
- Mikä on alkuperäinen lähde?
- Yritetäänkö minua manipuloida tunteellisesti?
- Vahvistaako tämä väite jotain sellaista, minkä jo haluan uskoa todeksi (vahvistusharha)?

O - OBSERVE - (Tarkkaile).

Etsi varoitusmerkkejä harhaanjohtavasta sisällöstä:

- Tunnepitoinen, sensaatiomainen kieli.
- Uskottavien lähteiden tai viitteiden puuttuminen.
- Epäilyttävä URL-osoite tai tuntematon sivusto.
- Heikko kieliooppi tai kirjoitusvirheitä (tämä voi tosin olla tarkoituksellista automaattisten tunnistusjärjestelmien hämäämiseksi).
- Kehotus toimia heti (esim. jaa eteenpäin nyt heti).

P - PROBE - (Tarkista).

Varmista tiedot ennen kuin uskot tai jaat:

- Hyödynnä faktantarkistussivustoja.
- Suorita käänteinen kuvahaku nähdäksesi, mistä kuva on peräisin.
- Katso, raportoivatko luotettavat uutislähteet samasta asiasta.
- Etsi väitteen alkuperäinen lähde tai konteksti.

Harjoittele STOP-menetelmää: Muuta pysähtyminen rutiiniksi. Brittiläisen Kolumbian ihmisoikeuskomission lyhyt interaktiivinen harjoitus auttaa sinua harjoittelemaan Stop–Think–Observe–Probe -mallia oikeiden esimerkkien avulla. Saat välitöntä palautetta ja opit juurruttamaan nämä tarkistustavat arkikäyttöön. Kokeile itse:

[https://bchumanrights.ca/resources/awareness-campaigns/stop/.](https://bchumanrights.ca/resources/awareness-campaigns/stop/)

SECTION 7: POLITIIKKASUOSITUKSET JA YHTEISKUNNALLISET VAIKUTUKSET

Sekä Tipaldou että Beli painottivat, kuinka tärkeää on löytää tasapaino tehokkaiden vastatoimien ja perusoikeuksien suojelun välillä. Poliittikkatoimien tulee olla suhteellisia, läpinäkyviä ja demokratiaperiaatteisiin nojaavia – vältetään ylilyöntejä tai mielivaltaista sensuuria.

Keskeisiä politiikkaan liittyviä oivalluksia:

- **Älä liioittele disinformaation laajuutta:** Vältä antamasta yliampuvia arvioita disinformaatiokampanjoiden kattavuudesta, jotta et tahattomasti lisää niiden näkyvyyttä entisestään.
- **Pysy johdonmukaisessa terminologiassa:** Tee selkeä ero disinformaation, misinformaation ja legitiimin poliittisen viestinnän välillä käyttämällä johdonmukaisia käsitteitä. Epätarkka kielenkäyttö voi sekoittaa yleisöä entisestään.
- **Yhdistä tekoäly ja inhimillinen analyysi:** Hyödynnä tekoälyyn pohjautuvia tunnistustyökaluja, mutta täydennä niitä laadullisella ja kontekstuaalisella analyysillä. Näin vältät väärintulkinnat, joita pelkkä algoritmi voisi tehdä vailla ihmisen harkintaa.
- **Edistä media- ja digitaitoja:** Kouluta kansalaisia medialukutaidossa, digitaalisessa lukutaidossa ja kriittisessä ajattelussa. Nämä taidot ovat perusta, jolle resilienssi rakentuu – jokaisen kansalaisen tulisi hallita peruskeinot tunnistaa harhaanjohtava informaatio.
- **Lisää sektorien välistä yhteistyötä:** Rohkaise hallitusten, teknologiayritysten, tutkijoiden ja kansalaisyhteiskunnan tiivistä yhteistyötä digitaalisen luottamuksen vahvistamiseksi. Disinformaation vastainen työ on yhteinen haaste, joka vaatii julkisen ja yksityisen sektorin sekä yhteisöjen panosta.
-

SECTION 8: PÄÄTÖS – KOHTI LUOTTAMUSTA JA RESILIENSSIÄ

FERMI-hanke määrittelee disinformaation dynaamisena ekosysteeminä, ei staattisena uhkana, ja tarjoaa konkreettisen polun resilienssin rakentamiseen. Yhdistämällä teknologiset innovaatiot, eettisen hallinnon ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien vahvistamisen, FERMI vahvistaa Euroopan valmiuksia navigoida digitaalisissa.

Hankkeen lähestymistapa tuo esiin:

- **Ajantasaisen ymmärryksen disinformaatiosta** – sitä tarkastellaan iteratiivisena, sosiaalisesti kytkeytyneenä informaatiovirroissa prosessina eikä vain yksittäisinä valheina.
- **Analytiikkatyökalut**, jotka yhdistävät narratiivien kehittymisen konkreettisiin yhteiskunnallisiin riskeihin.
- **Luottamuskeskeisen lähestymistavan**, joka kuroo umpeen kuiluja instituutioiden ja kansalaisten välillä.
- **Yhteistyömallin**, joka linjaa tekoälyn, eettiset normit ja demokraattisen vastuuvollisuuden yhteneväisiksi tavoitteiksi.

Keskeiset opit:

Disinformaatio menestyy hyödyntämällä yhteiskunnan heikkoja kohtia, tunneperäisiä laukaisijoita, tiedon epäselyyttä ja instituutioiden uskottavuuden puutteita. Sen levittämät narratiivit kiertävät jatkuvasti viisivaiheisessa kehässä – todentamisesta ajalliseen muunteluun, kielellis-kulttuuriseen leviämiseen, toimijoiden liittoutumiseen sekä vastasytösten ja oikaisujen kierteeseen – joka pitää haitalliset tarinat elossa. Uskottavuuskuilun kaventaminen (eli sen etäisyyden umpeen kurominen, joka erottaa ihmisten kokeman luottamuksen ja instituutioiden tunnustaman legitimiuden) on keskeistä resilienssin vahvistamiseksi.

FERMI-hankkeen lähestymistapa tarttuu haasteeseen tekoälyavusteisella analyysillä, joka kattaa disinformaation lähteet, leviämisen, tunneilmapiirin ja riskit, sekä yhteisöjen resilienssin mallinnuksen – näin viranomaiset ja asiantuntijat voivat ennakoida narratiivien kehitystä pelkän reaktiivisen toiminnan sijaan. Vastatoimien on oltava yhtä aikaa sekä tehokkaita että oikeasuhtaisia ja perusoikeuksia kunnioittavia: torjuessaan valheita yhteiskunnan tulee yhtä lailla vaalia sananvapautta sekä edellyttää läpinäkyvyyttä ja vastuullisuutta.

Digitaalinen luottamus on yhteinen vastuu, joka edellyttää koordinoitua ponnistelua politiikan, teknologian, median, kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisten kesken.

LISÄLUKEMISTA

- [Navigating Disinformation: A Comprehensive Guide](#)
- [Digital Trust: A Practical Path to Combating Disinformation and Fostering Resilience](#)
- [Disinformation as process: modeling the lifecycle of deceit](#)
- [Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making.\(2017\)](#)
- [Misinformation Has Created a New World Disorder](#)
- [Misinformation, Disinformation, and Bias: Identifying misinformation, its various types, and both personal and news media biases](#)
- [Misinformation: Can you STOP it?](#)

Tutustu myös:

- <https://fighting-fake-news.eu/materials/training-materials>